

PRESUDA SEJDIĆ/FINCI, PITANJE BUDUĆNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE

JUDGMENT SEJDIĆ/FINCI, QUESTION OF B&H FUTURE

Rami Rexhepi

SAŽETAK

Nedostatak volje lidera najvećih političkih stranaka Bosne i Hercegovine, doveo je do zastoja zemlje na putu ka EU I NATO. U grupi uslova koje traži međunarodna zajednica da BiH vlasti ispune spada i implementacija Presude Evropskog suda za ljudska prava u Strazbur o slučaju Sejdić/Finci, a koja je u uskoj vezi sa ustavnim reformama u Bosni i Hercegovini. Postavlja se pitanje, da li je bilo neizbježno pokretanja inicijative za tužbu protiv Bosne i Hercegovine od strane dvoje državljana Dervo Sejdić i Jakob Finci?, ili je unutar samog Ustava Bosne i Hercegovine, a koji je oblikovan na osnovu Dejtonskog dogovora, zadržana u glavi IV samog Ustava i nije bila dovoljno tretirana ova materija kad je u pitanju zaštita ljudskih prava bez izuzetka unutar jedne zemlje, a ne tretiranje građana prvog i drugog reda gdje u prvoj kategoriji ekskluzivitet imaju Bošnjaci, Hrvati i Srbi dok u drugom redu svih ostali.

U ovom radu postavlja se glavni akcenat na implementaciju presude i neimplementacija iste dovodi do uvođenja oštrih sankcija protiv zemlje koje mogu biti sa nesagledivim posledicama za budućnost ne samo Bosne i Hercegovine, nego i samih aktera koji koće izvršenje navedene presude.

Ključne riječi: Dejtonski dogovor, Ustav, BiH institucije, tužba, Evropski sud za ljudska prava u Strazburu, presuda, slučaj Sejdić/Finci, ljudska prava, politički lideri, Vijeće Evrope, Evropska Unija.

Key words: The Dayton agreement, the Constitution, BiH institutions, lawsuits, the European Court of Human Rights in Strasbourg, Judgment, case Sejdic/Finci, human rights, political leaders, Council of Europe, European Union.

ABSTRACT

Lack of willingness of leaders of the main political parties of Bosnia and Herzegovina, led to the stoppage of the country on the path towards the EU and NATO. In a group of conditions that the international community seeks to fulfill one of the BiH authorities implement the judgment of the European Court of Human Rights in Strasbourg on Sejdic / Finci, and that judgment is closely related to the constitutional reform in Bosnia and Herzegovina. The question is, to the initiation of a lawsuit against Bosnia and Herzegovina by two of its citizens Dervo Sejdic and Jakob Finci was inevitable?, Or within the Constitution of Bosnia and Herzegovina, tailored on the basis of the Dayton agreement and retained in Title IV of the DA was not well treated this matter when it comes to the protection of human rights without exception in one country and not treating citizens first and second rows, where in the first category have exclusivity Bosniacs, Croats and Serbs, while in the second row of all others.

This paper sets the main focus of implementation or not implementation same judgment and leads to introduction of severe sanctions against countries that may be, with unforeseeable consequences not

only for the future of Bosnia and Herzegovina, but the actors themselves that hinder implementation of that judgment.

UVOD

Jasno je da je Dejtonski Dogovor donio prekid rata i prolijevanja krvi u Bosni i Hercegovini. Analizirajući dogovor može se doći do zaključka da je DD širok i da ima prostora koji dozvoljava primjenu donesene presude suda u Strazburu. U članu 1. paragraf 2 DD koji reguliše pitanja Ustava Bosne i Hercegovine stoji napisano da je "Bosna i Hercegovina demokratska država koja funkcioniše na načelima pravne države te ima slobodne i demokratske izbore."¹²⁷

Na osnovu same formulacije može da se konstatira da je zemlja uređena na temelju i načelima pravne države, što podrazumijeva da državu obvezuje da poštuje prava svih građana koji žive u toj državi. Ovo je dovoljna osnova da svi oni koji su involvirani u ovom slučaju da se ozbiljno i seriozno pozabave ovim pitanjem. Bosna i Hercegovina kako priznat akter međunarodnog prava, sa parlamentarnom demokratijom, potrebno je da uvažava ljudska prava prije svega postujući svoj Ustav na osnovu kojeg i funkcioniše. U članu II Ustava gde se govori o ljudskim pravima i temeljnim slobodama jasno je navedeno da je "Bosna i Hercegovina i oba entiteta osiguravaju najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda."¹²⁸

Na osnovu međunarodnih standarda prava i slobode određenih u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te njenih Protokola automatizmom treba da se primjenjuju dati standardi i u Bosni i Hercegovini i imaju prvenstvo ispred svih drugih zakonodavnih organa zemlje.

---

¹²⁷Opći okvirni sporazum za mir u bosni i hercegovini, aneks 4 - ustav bosne i hercegovine, str. 2.

¹²⁸Ibid., str. 3.

Nepoštovanje ljudski prava dovodi do diskriminacije ustavom zagarantovanih prava. U dodatku I Ustav BiH "osigurava se svim osobama u Bosni i Hercegovini, bez diskriminacije na bilo kojoj osnovi poput spola, rase, boje kože, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla, pripadnosti nacionalnoj manjini, imovine, rođenja ili drugog statusa ostvarivanje sloboda i prava."¹²⁹

Iako sa nepoštivanjem Ustava Bosne i Hercegovine u konkretnim slučajevima kada se radi o nepoštivanju ljudskih prava još uvijek niko nije sankcioniran a isto tako nijedan sud nije donio nijednu odluku po ovim pitanjima, slobodno može da se konstatuje da su sudski organi u BiH politizirani. Sudski organi na osnovu važećeg Ustava ne obavljaju funkciju koju treba da izvrše po Ustavu i važećim zakonima. "Svi sudovi, ustanove, vladini organi, kao i posredni organi kojima upravljaju entiteti ili se istima upravlja unutar entiteta, primjenjuju i poštuju ljudska prava i temeljne slobode."¹³⁰

Dosadašnja praksa nije registrovala nijedan slučaj po ovim pitanjima. U demokratskim zemljama gde funkcioniše vladavina prava o bilo kojem pitanju, iscrpljuju se domaći sudovi i zakonodavstvo i tek onda kada stranke u procesu nisu zadovoljne presudom lokalnih sudova obraćaju se međunarodnim sudovima. Očigledno kad se radi o ovom pitanju slučaja Sejdić/Finci domaći sudovi nisu hteli ni da prihvate žalbu, a ne da raspravljaju po istom, iako imaju čvrstu osnovu da donesu kredibilnu presudu i da nalože institucijama zemlje da implementiraju istu, na što ih obavezuje i Ustav zemlje. Dalje u Ustavu decidno se kaže da "Bosna i Hercegovina ostaje ili postaje stranka međunarodnih sporazuma popisanih u Dodatku I ovoga Ustava"¹³¹;

---

¹²⁹Opći okvirni sporazum za mir u bosni i hercegovini, aneks 4 - ustav bosne i hercegovine, str. 2.

¹³⁰Ibid., str. 3.

¹³¹Ibid., str. 3.

obavezuje da će “svi nadležni organi surađivati i osigurati neograničen pristup svim međunarodnim mehanizmima za praćenje stanja ljudskih prava uspostavljenim za Bosnu i Hercegovinu; nadzornim organima ustanovljenim od bilo kojega od međunarodnih sporazuma navedenih u Dodatku I ovog Ustava; Međunarodnom sudu za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije (te će se naročito pokoravati nalogima izdanima na osnovu člana 29. Statuta toga suda); kao i svim drugim organizacijama kojima mandat u vezi s ljudskim pravima ili humanitarnim pravom dodijeli Vijeće sigurnosti Ujedinjenih naroda.”¹³²

Iako Ustav Bosne i Hercegovine po pitanjima izbora za Parlament i Predsjedništvo Bosne i Hercegovine daje ekskluzivno pravo da budu birane samo osobe iz redova Bošnjaka, Hrvata i Srba, ni na jednom mjestu ne spominje se da ostali nemaju pravo da se biraju za ove organe, s time Ustav dolazi u kontradiktornosti sa samim sobom jer nije dovoljno precizirao ovu materiju.

TUŽBA PROTIV BOSNE I HERCEGOVINE ESLJP STRAZBURGU

Osnova o kršenju ljudskih prava u Bosni i Hercegovini bila je očigledna i na osnovu te, državljani Bosne i Hercegovine Dervo Sejdić i Jakob Finci, koristeći svoja ustavno zagwarantirana prava podnijeli su tužbu Sudu u Strazburu u toku 2006. godine. Sud je uvažio njihove tužbe i 3 juna 2009. godine raspravljao o istoj i 22 decembra 2009. godine donosi presudu u njihovu korist i od tog dana slučaj Sejdić/Finci protiv Bosne i Hercegovine postaje dodatni uslov za zemlju na putu prema EU i NATO. Evropski sud za ljudska prava u Strazburu odlučujući o žalbama Sejdića i Fincija je istakao da su sporne ustavne odredbe koje isključuju mogućnost „Ostalih“ da se

kandidiraju za Dom naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i Predsjedništvo.

Sud, razmatrajući period od dana kada je BiH ratificirala Konvenciju a na temelju postignutog progressa u BiH u periodu od potpisivanja Dejtonskog dogovora, zatim na osnovu mišljenja Venecijanske komisije koja pokazuju da postoje takvi mehanizmi podjele vlasti koji ne vode automatski do potpunog isključenja predstavnika ostalih zajednica, te na osnovu obveza BiH koje proizlaze iz njenog članstva u Vijeću Europe i obveza koje je BiH preuzela ratificiranjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SAA) 2008. godine, zaključio da dugotrajna nemogućnost kategorije „ostalih“ u koju kategoriju spadaju i aplikanti tužbe, da se kandidiraju za Dom naroda Parlamentarne skupštine nema objektivno i prihvatljivo opravdanje, te da ona predstavlja kršenje čl. 14. Konvencije u vezi s čl.3. Protokola br. 1. i čl.1. Protokola br.12. Iz istih razloga Sud je zaključio da ustavni preduvjet izjašnjavanja pripadnosti jednom od konstitutivnih naroda u svrhu kandidiranja za člana Predsjedništva prekršen i da je otuda “prekršen čl. 14. zajedno sa čl. 3. Protokola 1. koji garantuje pravo na slobodne izbore”¹³³ (Opća zabrana diskriminacije)

Donošenje presude sud je zasnovao u primjeni prava i to:

“1. Evropska konvencija o ljudskim pravima; 2. Dejtonski mirovni sporazum, Aneks IV (Ustav Bosne i Hercegovine); 3. Izborni zakon Bosne i Hercegovine iz 2001. godine; 4. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije, usvojena pod okriljem Ujedinjenih naroda 21. Decembra 1965, stupila je na snagu u odnosu na Bosnu i Hercegovinu 16 jula 1993. godine; 5. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima, usvojen 16 decembra 1966. godine pod pokroviteljstvom Ujedinjenih naroda, a

¹³²Ibid., str. 4.

¹³³Presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu uslužaj Sejdić/Finci, str. 3.

stupio je na snagu za Bosnu i Hercegovinu 6 marta 1992 godine; 6. Mišljenje Venecijanske komisije o ustavnoj situaciji u Bosni i Hercegovini i ovlaštenjima visokog predstavnika; 7. Mišljenje Venecijanske komisije o nacrtu izmjena ustava Bosne i Hercegovine; 8. Mišljenje Venecijanske komisije o različitim prijedlozima za izbore za Predsjedništvo Bosne i Hercegovine; 9. Preporuka br. 7. Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije usvojena 13 decembra 2002 godine; 10. Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju Bosne i Hercegovine i Evropske unije;”¹³⁴

PRESUDA BILA OČEKIVANA, NIJE IZNENAĐENJE ZA BiH

Presuda suda u Strazburu za Bosnu i Hercegovinu nije bila nikakvo iznenađenje. Prilikom pristupanja Vijeću Evrope, Bosna i Hercegovina se obvezala da će u roku od jedne godine, uz pomoć Evropske komisije za demokraciju kroz pravo (Venecijanska komisija) preispitati izbornu zakonodavstvo u svijetlu standarda Vijeća Evrope i da će izvršiti izmjene tamo gdje je potrebno i da se harmonizira domaće zakonodavstvo sa zakonodavstvom Evropske unije. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope je periodično podsjećala BiH na ovu obvezu i u svojim rezolucijama je izražavala žaljenje zbog nedostatka progressa kada je riječ o izmjenama izbornog zakonodavstva koje trebaju dokinuti ustavnu diskriminaciju protiv kategorije “Ostali”. BiH se potpisivanjem i ratifikacijom SPP 2008. godine obvezala na ispunjavanje prioriteta iz evropskog partnerstva, a jedan od glavnih prioriteta za BiH je izmjena izbornog zakonodavstva u pogledu broja članova Predsjedništva i broja delegata Doma naroda kako bi se osigurala puna usklađenost sa Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i postprijemnim obvezama prema Vijeću Evrope. Institucije

BiH su i ranije bile upozoravane od raznih međunarodnih organizacija na diskriminatorne odredbe Ustava Bosne i Hercegovine i bile su pozivane da ih izmjene.

Kako je već navedeno sva upozorenja nisu dala rezultate. Bosna i Hercegovina nije poštovala preuzete obaveze prema Vijeću Evrope u smislu usklađivanja izbornog zakonodavstva sa Konvencijom i dodatnim protokolima i iste su dobile svoju konkretizaciju u obliku presude Suda u Strazburu u slučaju Sejdić/Finci protiv BiH, te su sada dodatno ojačane međunarodnom obavezom izvršenja presude pod nadzorom Komiteta ministara Vijeća Evrope na čijim se sastancima, posvećenim izvršenju presude Suda u slučaju Sejdić/Finci redovito stavlja na raspravu i pod kritiku država članica Vijeća Evrope.

PRESUDA O SLUČAJU SEJDIĆ/FINCI KAO POKRETAČ USTAVNIH PROMJENA U BIH

Oko iznalaženja formule o izvršenju presude o slučaju Sejdić/Finci zaduzena je tzv. šestorka ili sedmorka i oni imaju rok do kraja marta 2013. godine da riješe slučaj za da može Bosna i Hercegovina da dobije pozitivni signal iz Strazbura za ratifikaciju SSA i podnošenje kredibilne aplikacije za članstvo u EU. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope usvojila je u januaru Rezoluciju o funkcionisanju demokratskih institucija u BiH, kojom se parlament BiH poziva da do 15. marta 2013. godine usvoji ustavne amandmane u vezi sa odlukom u slučaju „Sejdić i Finci“. U slučaju da se do tog roka ne primeni u Ustavu BiH presuda Suda u Strazburu, Bosni i Hercegovini u aprilu prijeti suspenzija iz članstva u Vijeću Evrope i druge sankcije koje EU ima na raspolaganju.

Politički lideri svjesni su da je Dejtonski Dogovor zastario i treba da se mijenja. U okviru tog Sporazuma nemoguće je da funkcioniše Bosna i Hercegovina i s time da usaglašava svoje zakonodavstvo sa

---

¹³⁴Ibid, str. 2.

zakonodavstvom Evropske unije. Sa podnošenjem kredibilne aplikacije za članstvo u EU i početak rasprave o svakom poglavlju koje treba da ispunjava BiH u slučaju dodjele kandidatskog statusa, očigledno je da sa ovim Ustavom i DD Bosna i Hercegovina godinama neće biti u mogućnosti ispuniti uslove i kriterije koje traži EU. Radi te stvari koje očekuju Bosnu i Hercegovinu u buduće potrebno je izvršiti neophodne ustavne promjene.

Ovakav intenzivni politički pritisak nedvojbeno predstavlja snažan katalizator nužno potrebnih ustavnih promjena u BiH, jer njen put ka EU bit će znatno usporen, ako ne i potpuno onemogućen.

NEIMPLEMENTIRANJE PRESUDE DOVODI U OPASNOST BOSNU I HERCEGOVINU

Da implementacije ove presude nije nimalo jednostavan put i zadatak, osim činjenice da su prethodni pokušaji ustavnih reformi završili neuspjehom, potvrđuje i činjenica da do danas, više od tri godine otkako je presuda donesena, vlasti BiH nisu uspjele postići politički konsenzus u pogledu prijeko potrebnih izmjena spornih ustavnih odredbi, a nakon čega bi uslijedilo usaglašavanje Izbornog zakona. Glavni kreatori politike u Bosni i Hercegovini nisu postigli ni kompromis oko opsega ustavnih izmjena osim deklarativnih izjava da je potrebno da se implementira presuda i da nemaju nista protiv presude. Naime, različite političke opcije u BiH imaju različite pristupe opsegu izmjena Ustava u vezi izvršenja ove presude. Najaktuelnija pitanja koja se vezuju za izvršenje ove presude su: na koji način izmijeniti relevantne ustavne odredbe kako pripadnici ostalih naroda ne bi bili lišeni pasivnog biračkog prava, a da se pri tom ne ugrozi mehanizam podjele vlasti između konstitutivnih naroda? Pristup ustavnim reformama koji otvara proces izvršenja ove presude treba iskoristiti kako bi se izvršile i izmjene drugih odredaba Ustava koje su

također izvor diskriminacije na osnovu etničke pripadnosti. Kada su u pitanju ustavne izmjene radi implementacije presude postavlja se pitanje, dali treba obuhvatiti i izmjene Ustava koje su potrebne radi uspostavljanja ravnopravnog položaja svih konstitutivnih naroda u BiH i radi omogućavanja efikasnijeg funkcioniranja demokratskih institucija BiH?

Na žalost i pored permanentog pritiska međunarodne zajednice, do sad nije postignut konsenzus u vezi ovih pitanja. Konkretan odgovor na sva pitanja koja se vežu za izvršenje presude uskoro će morati dati lideri šestorke/sedmorke u BiH. Međutim, ono što je neodložno i čemu nova vlast na državnom nivou mora odmah pristupiti, jeste barem izmjena onih ustavnih odredaba koje su uzrok diskriminacije u slučaju Sejdić/Finci, kako bi BiH dokazala da je sposobna izvršavati svoje međunarodne obveze koje se sastoje u poštivanju i implementaciji presuda Evropskog suda u Strazburu, ma kako one zahtjevne bile, u cilju poštivanja i garantiranja ljudskih prava što je osnova članstva u Vijeću Europe za svaku zemlju članicu, te Bosnu i Hercegovinu.

DELEGACIJA EU ZADUŽENA ZA PRAĆENJE PROCESA USTAVNIH REFORMI – PODJELA ZADATAKA MEĐUNARODNE ZAJEDNICE

Izgubljene godine međunarodne zajednice oko neizvršenja presude Sejdić/Finci i zaostataka Bosne i Hercegovine na putu ka EU i NATO mobilizirale su međunarodnu zajednicu da preduzme akciju kako bi došlo do implementacije presude. Evropska unija dodatno je dala ovlaštenja svojoj Delegaciji EU u BiH i ambasadoru Sorensenu da formira radnu grupu sa svim relevantnim akterima BiH politike oko iznalaženja formule za izvršenje presude.

Bosna i Hercegovina se suočava ne samo sa ovim problem nego i drugim problemima koji usporavaju proces progresa zemlje.

Dok je Delegacija EU zadužena za praćenje implementacije presude, ambasada SAD je zadužena za prestrukturiranje Federacije Bosne i Hercegovine, dok Visoki predstavnik za BiH zadužen je za olakšanje procesa rješavanja problema u Mostaru.

Na potezu su BiH lideri i institucije koje treba proaktivno da se uključe u ove procese koji zaista treba konkretno angažovanje, u suprotnom Bosni i Hercegovini prijete rigorozne sankcije, ne samo isključenje iz članstva Vjeća Evrope nego, BiH političare očekuje zamrzavanje imovine, zabrana putovanja i krajna mjera smjena sa funkcija i zabrana vršenja političkih funkcija za određeni vremenski period.

ZAKLJUČAK

Presuda oslučaj u Sejdić/Finci u kojoj je utvrđeno da postoji sistematska diskriminacija u kategoriji "Ostalih" koji su izjašnjavao pripadnici instituta u BiH, a u cilju otklanjanja utvrđene povrede prava od nosilaca odgovornosti, izvršena izmjena Ustava i Izbornog zakona BiH na način da u kategoriji "Ostalih" a, koji su izjašnjavao pripadnici instituta u BiH, a u cilju otklanjanja utvrđene povrede prava od člana Predsjedništva BiH i zadelegata za Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH.

Kada je riječ o implementaciji presude Sejdić/Finci protiv BiH, moglo bi se reći da su vlasti Bosne i Hercegovine sa deklariranom spremnošću da izvrše ovu presudu prilično brzo sačinile akcioni plan koji je predviđao vrlo kratko vreme za kompleksan zadatak izmjene Ustava i Izbornog zakona prije državanja općih izbora u BiH u 2010. godine. Vijećem ministara BiH je u martu 2010. godine usvojilo akcioni plan za izvršenje ove presude, hodno kojim je formirana radna grupa koja je zadužena za pripremu prijedloga amandmana na Ustav BiH i usklađivanje Izbornog zakona sa utvrđenim amandmanima. Formirana radna grupa do danas nije dala nikakve konkretne

rezultate jer je imala vezane ruke od šestorke.

Implementacija presude jeste prvenstveno međunarodna obveza, ali je ujedno i prilika predstavnicima vlasti u BiH da samostalno i bez nametanja rješenja od strane međunarodne zajednice, izmjene postojeće odredbe Ustava koje se odnose na Predsjedništvo i Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH, kao i ostale diskriminatorne odredbe i odredbe koje otežavaju put Bosne i Hercegovine ka euro-atlanskim integracijama. Uspješno izvršenje ovog zadatka donijelo bi novu nadu građanima BiH u opredjeljenost lokalnih političara ka uspostavljanju istinski demokratskog društva i vladavine prava, kao i u njihovu sposobnost da zajednički i dogovorno oblikuju ustavno-pravno uređenje države koje će biti prihvatljivo građanima u BiH. Dakle, pitanje implementacije ove presude je ujedno i pitanje budućnosti Bosne i Hercegovine i sudbine svih njenih građana.

LITERATURA

1. Opći okvirni Sporazum za mir u Bosni i Hercegovini,
2. Aneks 4 - Ustav Bosne i Hercegovine,
3. Presuda Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu u slučaju Sejdić/Finci